(1236) "**मह पूजायाम्**" (I-भ्वादिः-730. सक. सेट्. पर.)

'महयेन्महतीत्येते पूजायां णौ शपि क्रमात्।' (श्लो. 196) इति देवः।

क्षीरस्वामी नामुं धातुं पठति।

माहकः-हिका, माहकः-हिका, मिमहिषकः-षिका, मामहकः-हिका; महिता-त्री, माहयिता-त्री, मिमहिषिता-त्री, मामहिता-त्री; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिकचहतिवत् (514) बोध्यानि। [1]मही, [2]महिषः-महिषी, महिष्मान्, [3]महत्-महान्-महान्तौ-महान्तः, [4]माहिनम्-महिनम्, महिमा, इत्यादीनि रूपाणि अस्य धातोः विशेषेण संभवन्तीति विशेषः। कर्मणि क्तप्रत्यये [A]महितम्-तः इति।

(1237) "**मह पूजायाम्**" (X-चुरादिः-1868. सक. सेट्. उभ.)

अदन्तः, कथादिश्च।

'महयेत् महतीत्येते पूजायां णौ शपि क्रमात्।' (श्लो. 196) इति देवः। [5]महकः-हिका, मिमहयिषकः-षिका; महयिता-त्री, मिमहयिषिता-त्री; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि चौरादिकचहयतिवत् (515) बोध्यानि। [6]महः-मही, [7]मघवन्, इति रूपाणि विशेषेण भवन्ति इति ज्ञेयम्।

---

1. पचाद्यजन्तात् **मह**शब्दात् गौरादित्वात् (4-1-41) स्त्रियां ङीषि रूपमेवम्।
2. 'अविमह्योष्टिषच्' (द. उ. 9-3) इति टिषच्प्रत्यये **महिषः** इति रूपम्। टित्वात् स्त्रियां **महिषी** इति भवति। महिषा अस्मिन् सन्तीति **महिष्मान्**= देशः। 'महिषाच्चेति वक्तव्यम्' (वा. 4-2-87) इति 'तदस्मिन्नस्तीति देशे तन्नाम्नि' (4-2-67) इति विषये ड्मतुप्प्रत्यये डित्त्वाट्टिलोपे च रूपमेवम्।
3. 'वर्त्तमाने पृषद्बृहन्**महद्**—' (द. उ. 6-5) इति वर्तमानकाले कतिप्रत्यये शतृवदित्यतिदेशान्नुमि, 'सान्त**महतः** संयोगस्य' (6-4-10) इत्यसंबुद्धौ सर्वनामस्थाने परतः उपधायाः दीर्घे च **महान्** इति रूपं सिध्यति।
4. '**महेरि**नण् च' (द. उ. 5.19) इति इनण्प्रत्यये **माहिनम्** इति, चकारात् इनन्प्रत्यये **महिनम्** इति च रूपम्। **महिनम्**=राज्यम्।
5. अस्य धातोः **अदन्तेषु** पाठसामर्थ्यात् अल्लोपस्य स्थानिवद्भावेन णिच्परत्वाभावात् 'अत उपधायाः' (7-2-116) इति वृद्धिर्नेति ज्ञेयम्।
6. 'पुंसि संज्ञायां घः—' (3-3-118) इति घप्रत्यये रूपमेवम्। स्त्रियां गौरादिपाठात् (4-1-41) ङीषि **मही** इति सिद्ध्यति।
7. 'श्वन्नुक्षन्.... ...' (द. उ. 6-55) इति कनिन्प्रत्यये घकारेऽन्तादेशे वुगागमे च निपातिते रूपमेवम्।

A. 'चाहेना**महितस्य** चास्य निधनोद्योगं रहस्यूचिवान्.....॥' धा. का. 1.91.